

KOGNITIIVISEN TOIMINTAKYVYN KARTOITUS

työskentelyrunko asiantuntijayhteistyöhön v3.0

Lomakkeen täyttäjä	
Päivämäärä	
Asiakkaan nimi	
Oppilaitos tai hoitopaikka	
Ryhmä tai osasto	
Kotiosoite	
Sosiaalinen yhteisö	Perhe, muut huoltajat ja henkilön elämään keskeisesti osallistuvat henkilöt (tarvittavat yhteystiedot)
	<ul style="list-style-type: none"> - monikulttuurisessa kontekstissa muista merkitä kieli/kielet, joilla yhteistyössä henkilön lähipiirin kanssa kommunikoidaan - lähiomaisten lisäksi henkilöllä saattaa olla myös muita keskeisiä läheisessä vuorovaikutuksessa olevia henkilöitä
Yhteistyötahot	Henkilön opetuksen, työn, hoidon tai kuntoutuksen parissa työskentelevät (opettajat, ohjaajat, hoitajat, terapeutit, sairaala)
	<ul style="list-style-type: none"> - kirjaa tähän tahot, joiden kanssa henkilö on työskennellyt tai ollut tutkimuksissa, muista merkitä tapahtumat aikajärjestyksessä - merkitse tähän ylös niitä tahoja, jotka olisivat olennaisia tiedonhankinnan näkökulmasta

KOKOOMA (ks. tarkemmat kuvaukset kunkin otsikkoalueen alta, ss. 3–8)

Aistitoiminnot ja havaitseminen	H	P	R	T	V
Havaintojen tekeminen perusaistitoimintojen avulla (mm. näkö, kuulo, tunto)					
Itsestä huolehtiminen	H	P	R	T	V
Taidot ja tekeminen, jotka liittyvät omaan perushygieniaan, terveyteen ja turvallisuuteen					
Henkinen energia, jaksaminen ja tunne-elämän toiminnot	H	P	R	T	V
Vireystila ja sen ylläpitäminen ja tunne-elämän hallinta					
Vuorovaikutus	H	P	R	T	V
Sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden luominen, ylläpito ja sosiaalisissa suhteissa oleminen					
Temperamentti ja toimintatavat	H	P	R	T	V
Yleiset reaktiotaipumukset ja tavanomaisimmat toimintatavat sosiaalisissa ja muissa tilanteissa					
Motoriset toiminnot	H	P	R	T	V
Hieno- ja karkeamotoriset toiminnot ja tasapaino					
Tarkkaavuus, häiriöherkkyys ja toiminnanohjaus	H	P	R	T	V
Tarkkaavuuden osa-alueet, ylläpitäminen ja oman toiminnan ohjaaminen					
Visuo-spatiaalinen hahmotus	H	P	R	T	V
Visuaalisen ja spatiaalisen informaation käsittely ja käyttäminen toiminnassa					
Muisti ja oppiminen	H	P	R	T	V
Muistitoiminnot (lyhyt- ja pitkäkestoinen) sekä keskeiset muistamisen ja oppimisen kategoriat					
Kieli ja Kommunikaatio	H	P	R	T	V
Peruskielelliset toiminnot (vastaanotto ja tuottaminen) sekä kommunikaatio eri tilanteissa					
Ajattelun ripeys, joustavuus ja päättelykyky	H	P	R	T	V
Korkeammat ajattelutoiminnot, kyky jäsentää todellisuutta ja omaa toimintaa ajattelun avulla					
Akateemiset taidot	H	P	R	T	V
Lukemisen, kirjoittamisen ja laskemisen perustaidot, muut akateemiset perustaidot					

HPRTV-koodien selite sivulla 19

Keskeiset havainnot	Kuvaa tässä lyhyesti keskeiset havainnot kartoituksesta, henkilön kognitiivisen toimintakyvyn isoimmat pulma-alueet ja asiat, jotka edellyttävät lisäselvitystä, tutkimuksia tai muita toimenpiteitä

Yläkäsite	Kuvaileva tarkenne	Arviointi
Aistitoiminnot j havaitseminen		
Maku- ja hajuaisti	Kitkeryyden, makeuden, happamuuden ja suolaisuuden sekä tuoksu- jen ja hajujen aistiminen, erottelu ja tunnistaminen	H - P - R -T- V
Asentoaisti -toiminnot	Oman kehon ja kehonosien asennon ja liikkeiden tunnistaminen	H - P - R -T- V
Kosketusaisti -toiminnot	Tuttujen esineiden, muotojen ja pintojen laadun tunnistaminen kos- ketusaistin avulla (esim. karkea, sileä)	H - P - R -T- V
Kuuloaisti	Kuuloon ja kuulohavainnon muodostamiseen liittyvät tekijät	H - P - R -T- V
Näköaisti	Näköön ja näköhavainnon muodostamiseen liittyvät tekijät	H - P - R -T- V
Itsestä huolehtiminen		
Peseytyminen	Kehon tai kehon osien peseminen ja kuivaaminen tilanteen vaatimalla tavalla	H - P - R -T- V
Kehon osien hoitaminen	Niiden kehonosien hoitaminen, jotka edellyttävät enemmän kuin pe- semistä ja kuivaamista (hampaat, hiukset, iho, kynnet, genitaalialu- eet)	H - P - R -T- V
WC:ssä käyminen	WC:ssä käyntien suunnittelemisen ja toteutus, tarpeen tunnistami- nen	H - P - R -T- V
Pukeutuminen	Pukeutuminen ja riisuminen, omatoimisuus, pukeutumisen taidot	H - P - R -T- V
Ruokaileminen ja juo- minen	Kulttuurisesti hyväksyttävillä tavoilla ruokaileminen, ruokailuvälinei- den käyttö, ruokien ja juomien tunnistaminen ja syömäksi kelpaamat- toman välttäminen	H - P - R -T- V
Omasta terveydestä huolehtiminen	Itsestä ja omasta tilasta huolehtiminen (asento, lämpötila, nälkä, jano), tarpeiden tunnistaminen, terveystiloihin reagointi (haavat, ki- putilat)	H - P - R -T- V
Omasta turvallisuus- desta huolehtiminen	Tilanteiden välttäminen, joissa loukkaantuminen tai itsensä satutta- misen riski on ilmeinen (vammat), uhkarohkea käytös	H - P - R -T- V
Päihteiden käyttö	Alkoholin tai muiden huumaavien aineiden käyttö.	H - P - R -T- V
Henkinen energia, jaksaminen ja tunne-elämän toiminnot		
Vireystaso, henkisen energian taso	Vireystila. Yleinen olotila, jaksaa tehdä päivittäiseen elämään liittyviä asioita sekä ponnistella tilanteen vaatimalla tavalla, puhti ja sisukkuus	H - P - R -T- V
Motivaatio	Halu ja kiinnostuneisuus erilaiseen toimintaan ja tekemiseen	H - P - R -T- V
Ruokahalu	Luonnollinen ja toistuva mielihalu ruokaan ja juomaan	H - P - R -T- V
Unitoiminnot	Unen määrä, nukahtaminen, ylläpito, laatu	H - P - R -T- V
Tunteiden viriäminen	Tunnetilan ja mielialan viriäminen koko tunnekirjossa, Tunteiden vaihtelu.	H - P - R -T- V
Tunteiden tarkoituk- senmukaisuus	Tilanteeseen sopiva mieliala tai tunteenilmaisu	H - P - R -T- V
Tunteiden säätely	Tunnetilan kokemisen ja näyttämisen säätely	H - P - R -T- V
Mielijohteiden hallinta	Äkillisten ja voimakkaiden toimintayllykkeiden säätely ja torjunta	H - P - R -T- V
Vastuunotto	Kyky ja halu toimia asetettujen vaateiden toteuttamiseksi	H - P - R -T- V
Stressin hallinta	Kyky toimia tilanteissa, joissa on tavanomaista suurempia henkisiä paineita	H - P - R -T- V
Stressin käsittely	Kyky käsitellä stressiä aiheuttaneita kokemuksia (henkiset painetilant- teet, epäonnistumiset, menetykset)	H - P - R -T- V

Vuorovaikutus		
Tarkkaavuuden jakaminen	Huomion kiinnittäminen samaan asiaan tai kohteeseen toisen henkilön kanssa	H - P - R -T- V
Ihmissuhteiden luominen	Vuorovaikutussuhteiden aloittaminen ja ylläpitäminen erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin sopivalla tavalla (vieraan ihmisen tapaaminen, ystävyyssuhteet, luokkatoverit)	H - P - R -T- V
Käyttäytymisen säätely vuorovaikutussuhteissa	Tunteiden ja mielijohteiden sekä kielellisen ja fyysisen aggressiivisuuden säätely vuorovaikutussuhteissa toisiin henkilöihin, asiayhteyden ja sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla.	H - P - R -T- V
Sosiaalisten sääntöjen noudattaminen	Toimiminen itsenäisesti sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa ja sosiaalisten sopimusten noudattaminen	H - P - R -T- V
Sosiaalinen välimatka	Itsensä ja muiden välisen etäisyyden tiedostaminen ja säilyttäminen asia- ja kulttuuriyhteyden sekä sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla	H - P - R -T- V
Kunnioitus ja lämpö ihmissuhteissa	Huomaavaisuuden ja arvostuksen osoittaminen ja vastaaminen asiayhteyden ja sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla	H - P - R -T- V
Arvonanto ihmissuhteissa	Tyytyväisyyden ja kiitollisuuden osoitus ja niihin vastaaminen asiayhteyden ja sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla	H - P - R -T- V
Suvaitsevaisuus ihmissuhteissa	Käyttäytymisen ymmärtäminen ja hyväksymisen osoittaminen ja niihin vastaaminen tilanteeseen sopivalla tavalla	H - P - R -T- V
Kritiikin antaminen ja vastaanottaminen	Suoraan tai epäsuorasti ilmaistujen mielipide-erojen tai erimielisyyksien esittäminen ja niihin sopivalla tavalla vastaaminen	H - P - R -T- V
Sosiaaliset vihjeet ihmissuhteissa	Sopivien merkkien ja vihjeiden antaminen ja niihin reagoiminen sosiaalisessa kanssakäymisessä	H - P - R -T- V
Temperamentti^a ja toimintatavat		
Ulospäinsuuntautuneisuus ^b	Ujo, sulkeutunut (introversio) vs. avoin, seurallinen (ekstroversio)	H - P - R -T- V
Yhteistyökyky ^b	Kyky mukautua toisten ihmisten tunteisiin, miellyttävyys	H - P - R -T- V
Tunnollisuus ^b	Suunnitelmallisuus ja päättäväisyys: työteliäs, järjestelmällinen, tunnontarkka	H - P - R -T- V
Henkinen vakaus ^b	Rauhallinen, maltillinen (neuroottisuus, suhtautuminen uhkiin ja vaaroihin)	H - P - R -T- V
Elämyksellinen avoimuus ^b	Utelias, kekseliäs, tiedonhaluinen (Avoimuus, uteliaisuus uutta kohtaan ja mielikuvituksen voima)	H - P - R -T- V
Myönteisyys	Hyväntuulinen, eloisa, toiveikas (vs. alakuloinen, raskasmielinen, epätoivoinen)	H - P - R -T- V
Itseluottamus	Itsevarma, uskalias, jämässä (vs. arka, epävarma, vetäytyvä)	H - P - R -T- V
Luotettavuus	luotettava ja periaatteellinen	H - P - R -T- V

^a Huom! Temperamenttiulottuvuudet eivät ole sijoitettavissa positiivinen-negatiivinen asteikolle, ne edustavat erilaisia reaktiotaipumuksia erilaisissa tilanteissa, jotka voivat äärimmäisinä heikentää yksilön toimintakykyä erilaisissa tilanteissa. Myös yleisesti positiivisiksi arvostetut piirteet voivat äärimmäisenä olla negatiivisia joissain toimintatilanteissa.

^b ns. Big five -temperamenttiulottuvuudet

Motoriset toiminnot		
Tasapaino	Tasapaino seisossa, kävellessä, juostessa	H - P - R -T- V
Kätisyys	Kätisyyden vakiintuminen	H - P - R -T- V
Puristusvoima	Käsien puristusvoima ja sen tilanteenmukainen käyttö	H - P - R -T- V
Lihastoiminnot	Jänteys, voima, teho, kestävyys	H - P - R -T- V
Yksinkertaiset karkeamotoriset toiminnot	Istuminen, seisominen, kyykistyminen, kävely, juoksu	H - P - R -T- V
Monimutkaiset karkeamotoriset toiminnot	Heittäminen, kiinnittäminen, hyppely, suunnan vaihtaminen juostessa	H - P - R -T- V
Yksinkertaiset hienomotoriset toiminnot	Poimiminen, tarttuminen, pienten esineiden käsitteleminen sormilla, irrottaminen, käsien asentojen jäljittely	H - P - R -T- V
Monimutkaiset hienomotoriset toiminnot	Silmä-käsi –yhteistyö, piirtäminen, kirjoitusmotoriikka	H - P - R -T- V
Motorinen oppiminen	Motoristen suoritusten, liikesarjojen ja toimintatapojen oppiminen (hieno- ja karkeamotoriset suoritustaidot)	H - P - R -T- V
Tarkkaavuus, häiriöherkkyys ja toiminnanohjaus		
Tarkkaavuuden kohdentaminen	Tarkkaavuuden suuntaaminen ja keskittyminen tarkoituksellisesti johonkin	H - P - R -T- V
Tarkkaavuuden ylläpito	Keskittyminen tilanteen vaatiman ajanjakson ajan vs. jaksaa keskittyä vain lyhyen ajan, ei saa tehtäviä loppuun	H - P - R -T- V
Tarkkaavuuden siirtäminen	Keskittymisen siirtäminen ärsykkeestä toiseen (siirtyminen toiminnasta tai toimintatavasta toiseen, palaaminen tehtävään keskittymisen jälkeen, tehtävätyypin vaihtumisen huomaaminen)	H - P - R -T- V
Tarkkaavuuden jakautuminen	Keskittyminen kahteen tai useampaan ärsykkeeseen, asiaan tai toimintoon samanaikaisesti	H - P - R -T- V
Aloitteisuus: toiminnanohjaus	Tehtävien aloittaminen oma-aloitteisesti, liikkeelle lähteminen, omaa ideointia vaativat tehtävät	H - P - R -T- V
Suunnittelu: toiminnanohjaus	Toiminnan suunnittelu ennen aloittamista, suorituksen tai tehtävän vaatiman toimintajärjestyksen huomioiminen	H - P - R -T- V
Toteutus: toiminnanohjaus	Noudattaa tekemäänsä toimintasuunnitelmaa tai muuttaa sitä tilanteen vaatimalla tavalla vs. tarvitsee tekemiseen toistuvasti ohjausta, tekee huolimattomuusvirheitä, kiirehtii, unohtaa, mitä oli tekemässä	H - P - R -T- V
Arviointi: toiminnanohjaus	Osaa arvioida toimintansa seurauksia, osaa arvioida tekemänsä työn tuloksia realistisesti	H - P - R -T- V
Impulsiivisuus	Kärsivällinen, odottaa omaa vuoroaan, työskentelee rauhallisesti vs. kärsimätön ei odota vuoroaan, hosuu ja hätköi, vahvat tunnetilat häiritsevät suorituksia	H - P - R -T- V
Motorinen levottomuus	Motorisesti rauhallinen ja tilanteen vaatiessa hiljainen, vs. tarvitsee jatkuvasti tekemistä käsilleen tai liikehtii jatkuvasti, ei pysty pysymään paikallaan tai hiljaa, levoton	H - P - R -T- V
Häiriöherkkyys	Kykenee tilanteen vaatiessa sulkemaan ulkoiset ärsykkeet sivuun, vs. suoritus katkeaa vähäisestäkin ulkoisesta ärsykkeestä	H - P - R -T- V

Visuo-spatiaalinen hahmotus		
Visuaalinen hahmottaminen	Muodon tai kuvion löytäminen osista ja erottaminen taustasta (kuvan tai kuvion kokoaminen mielessä), kokonaan tai osittain esillä olevien arjen esineiden tunnistaminen ja löytäminen	H - P - R -T- V
Mentaalinen rotaatio	Eri asennossa olevan kuvan, esineen tai kuvion tunnistaminen samaksi tai eriksi, esineen käytössä sille tarkoituksenomaisen asennon hahmottaminen mallista tai mielessä (mentaalin rotaatio)	H - P - R -T- V
Rakenteiden hahmottaminen	Esineiden osien välisten suhteiden hahmottaminen, esineen kokoaminen osista joko osien rakenteiden tai mallin mukaan	H - P - R -T- V
Tilasuhteiden hahmottaminen	Esineiden tai niiden osien välisten sijaintien, suhteiden ja etäisyyksien hahmottaminen, samansuuntaisuuden tunnistaminen	H - P - R -T- V
Suuntien hahmottaminen	Suuntien hahmottaminen (esim. äänen suunnan tunnistaminen, äskettäiseen havaintosuuntaan palaaminen)	H - P - R -T- V
Tilan hahmottaminen	Tutussa ympäristössä suunnistaminen, paikkojen ja tilojen sijainnin muistaminen, tavaroiden hakeminen tutuista säilytyspaikoista, tilan käsittäminen eri perspektiiveistä	H - P - R -T- V
Liikkeen hahmottaminen	Liikkeen ja liikeradan seuraaminen tai kuvittelu (suunta, nopeus) myös kohteen hetkellisesti kadotessa näköpiiristä; liikkeen suunnan, sijainnin ja nopeuden arviointi: oma liike suhteessa muihin kohteisiin tai muiden liike suhteessa itseän	H - P - R -T- V
Navigointi (suunnistaminen)	Vieraassa ympäristössä navigointi ohjeiden tai kartan avulla sekä reitin tai sijaintien oppiminen	H - P - R -T- V
Muisti ja oppiminen		
Lyhytkestoinen muisti	Kyky pitää hetkellisesti tarkasti mielessä jotain kielellistä (sana/sanoja), visuaalista (asia, esine) tai spatiaalista (paikka, sijanti)	H - P - R -T- V
Työmuisti	Kyky pitää jotain kielellistä (sana/sanoja), visuaalista (asia, esine) tai spatiaalista (paikka, sijanti) mielessään työskentelyhetken ajan suoriutumisen häiriytymättä	H - P - R -T- V
Tilannemuisti	Tapahtumakokonaisuuden pitäminen mielessä työskentelyhetken ajan (esim. kuullun lauseen merkityksen kokoaminen mielessä, suoriutumisen toisto havainnoidusta)	H - P - R -T- V
Käsitteiden muistaminen ja oppiminen	Nimikkeiden oppiminen. Uusien käsitteiden, merkkien tai symbolien muistaminen ja oppiminen asioita käsiteltäessä (esim. symbolit, sanat tai yksityiskohdat tarinassa)	H - P - R -T- V
Käsitesuhteiden muistaminen ja oppiminen	Asioiden tai tapahtumien välisten suhteiden muistaminen ja oppiminen niitä käsiteltäessä (esim. tarinan juonirakenne, tapahtuminen aikajärjestys, syy-seuraussuhteet)	H - P - R -T- V
Visuaalinen muisti	Tuttujen kuvien, kuvioiden tai kuvasarjojen tunnistaminen ja uusien oppiminen	H - P - R -T- V
Avaruudellinen muisti	Tutun ympäristön tai tilan sekä näissä olevien esineiden sijaintien muistaminen ja oppiminen	H - P - R -T- V
Henkilömuisti	Toistuvasti tavattujen henkilöiden tunnistaminen ja tunteminen ja uusien henkilöiden oppiminen (Kasvot/nimet, erittelet, jos tarpeen)	H - P - R -T- V
Tapahtumamuisti	Merkityksellisten omakohtaisten tapahtumien muistaminen	H - P - R -T- V
Tunne muisti	Itselle merkityksellisiin tapahtumiin ja kokemuksiin liittyvien emotionaalisten (tunne)kokemusten muistaminen	H - P - R -T- V
Suoritusten oppiminen ja hallinta	Motoristen suoritusten oppiminen ja osaaminen (esim. kengännauhojen solmiminen, pyörällä ajo, kirjoittamisen motorinen suoritus, liikunta- ja urheilulajeihin liittyvien suoritusten oppiminen, kuten pallon käsittelytaidot, hyppy)	H - P - R -T- V
Yleistietous	Yhteisölle merkityksellisten menettelytapojen, tapahtumien sekä kulttuuriyhteisölle merkityksellisten tietojen tunteminen, oppiminen ja muistaminen	H - P - R -T- V

Kieli ja Kommunikaatio		
Puhutun kielen ymmärtäminen (*ks. erikseen kirjoitettu kieli)		
Auditiivinen prosessointi	Äänteiden erottelu ja synteesi	H - P - R -T- V
Sanavarasto	Kielen käsitteiden tunnistaminen ja oppiminen, hallitun passiivisen sanavaraston laajuus	H - P - R -T- V
Kieliopin ymmärtäminen	Lauseiden ja sanaparien ymmärtäminen, morfologisten rakenteiden ymmärtäminen	H - P - R -T- V
Tarinoiden ymmärtäminen	Moniossaisten tai -vaiheisten viestien ymmärtäminen, kertomuksen tai kuvauksen ymmärtäminen	H - P - R -T- V
Symbolien ymmärtäminen	Symbolien ja merkkien ymmärtäminen	H - P - R -T- V
Puhutun kielen tuottaminen (*ks. erikseen kirjoitettu kieli)		
Auditiivinen tuottaminen	Äänteiden tai äännesarjojen tuottamisen oikeellisuus ja laatu	H - P - R -T- V
Puhutun kielen tuottaminen: nimeäminen	Yksittäisten sanojen tai käsitteiden hakeminen muistista ja tuottaminen, esineiden tai kuvien nimien tuottaminen	H - P - R -T- V
Puhutun kielen tuottaminen: Lauseet	Lauseiden tuottaminen, kielioppirakenteiden hallinta, taivutusmuotojen ja morfologian hallinta	H - P - R -T- V
Puhutun kielen tuottaminen: kertominen	Moniossaisten tai -vaiheisten viestien tuottaminen, kyky kuvata tapahtuma tai tarina juonirakenteellisesti jäsentyneesti	H - P - R -T- V
Kommunikointi		
Keskustelu yhden henkilön kanssa	Kyky seurata toisen ihmisen puhetta ja osallistua siihen	H - P - R -T- V
Keskustelu ryhmässä	Kyky seurata useamman ihmisen keskustelua ja osallistua siihen	H - P - R -T- V
Ei-kielellisten viestien ymmärtäminen	Kehon kielen, ilmeiden ja eleiden ymmärtäminen	H - P - R -T- V
Ei-kielellisten viestien tuottaminen	Kehon kielen, ilmeiden ja eleiden tuottaminen	H - P - R -T- V
Ajattelun riipeys, joustavuus ja päättelykyky		
Reaktionopeus	Yksinkertainen reaktionopeus, valintareaktionopeus	H - P - R -T- V
Ajattelun nopeus	Ajatteluprosessin nopeuden säätely tilanteen vaatimalla tavalla, prosessointinopeus	H - P - R -T- V
Ajattelun muoto	Ajattelun johdonmukaisuus: Juuttuminen, syrjähtely, seikkaperäisyys vs. ajateltavan asian johdonmukainen jäsentyminen	H - P - R -T- V
Käsitteenmuodostus	Käsitteellistyminen, kyky luoda ja hahmottaa yläkäsitteitä konkreettisten asioiden tai esineiden välille	H - P - R -T- V
Järjestely ja suunnittelu	Kyky suunnitella mielessä jokin monivaiheinen toiminto tai tekeminen	H - P - R -T- V
Ajan hallinta	Kronologisen järjestyksen hahmottaminen ja omien toimintojen suhteuttaminen ajankuluun	H - P - R -T- V
Kognitiivinen joustavuus	Kyky vaihtaa toimintamallia tai -suunnitelmaa tilanteen mukaan tai ongelmanratkaisutilanteessa	H - P - R -T- V
Oman toiminnan hahmotus	Tietoisuus omasta toiminnasta ja ajattelusta, ymmärrys itsestä ja omasta käyttäytymisestä	H - P - R -T- V
Arvostelukyky	Vaihtoehtojen tunnistaminen ja arviointi, mielipiteen muodostaminen	H - P - R -T- V
Ongelmanratkaisu	Olellaisen tiedon tunnistaminen, ristiriitaisuuksien hahmottaminen, tiedon analysointi ja yhdistäminen ongelman ratkaisemiseksi	H - P - R -T- V

Akateemiset taidot		
Lukutaito		
Kirjaintuntemus	Äänne–kirjain –vastaavuuden hallinta	H - P - R -T- V
Lukemisen tarkkuus	Sanojen ja lauseiden lukemisen tarkkuus ja oikeellisuus	H - P - R -T- V
Nimeämisen sujuvuus	Sarjallisena esitettyjen kuvien, sanojen tai muiden nimettävien ärsykeiden toistamisen nopeus ja sujuvuus	H - P - R -T- V
Lukemisen sujuvuus	Ymmärtävän lukemisen lukunopeus	H - P - R -T- V
Luetun ymmärtäminen	Lauseiden lukeminen, tekstin lukeminen ja ymmärtäminen	H - P - R -T- V
Tiedonhankintataidot	Tiedon löytäminen lukutaidon avulla	H - P - R -T- V
Kirjoittaminen		
Kirjoittamisen oikeellisuus ja sujuvuus	Kirjainten ja sanojen kirjoittaminen, kirjainmuotojen tuottaminen, sanojen oikeellisuus, kirjoittamisen motorinen sujuvuus	H - P - R -T- V
Teknisillä apuvälineillä kirjoittamisen sujuvuus	Kirjoittamisen sujuvuus käyttäen teknisiä apuvälineitä kuten näppäimistö ja/tai mobiililaitteita käyttäen	H - P - R -T- V
Tuottava kirjoittaminen	Itsensä ilmaiseminen tai tiedon tuottaminen kirjoittamalla	H - P - R -T- V
Matematiikka		
Lukukäsite	Suuruusluokan hahmottaminen määrissä ja lukusymbolien ilmaisevana (vertailu)	H - P - R -T- V
Matemaattiset suhteet	Sarjoittaminen, luokittelu, yksi-yhteen ja yksi-moneen vastaavuudet, vaihdannaisuus, liitännäisyys, lukujärjestelmän ymmärtäminen (paikka-arvojärjestelmä)	H - P - R -T- V
Symbolien hallinta	Matemaattisten merkkien ja symbolien hallinta (esim. +, -, >, =, x ²)	H - P - R -T- V
Lukujonotaidot	Numeroiden ja lukujen tunteminen, luettelemalla laskeminen, lukujonon sujuva tuottaminen muistista erilaisten sääntöjen perusteella (etuperin, takaperin, kahden välein, jne.)	H - P - R -T- V
Laskutaitojen sujuvuus	Opetettujen peruslaskutaitojen hallinta (+, -, x) muistista tai laskustrategioita hyödyntäen	H - P - R -T- V
Geometrian perusteiden hallinta	Perusmuotojen tunnistaminen ja tuottaminen, geometrysten suhteiden hahmottaminen	H - P - R -T- V
Mittaaminen	Mittaamisen idean ymmärtäminen ja perusmittayksiköiden hallinta, soveltaminen	H - P - R -T- V
Matemaattisten ongelmien ratkaiseminen	Peruslaskutaitojen soveltaminen matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen	H - P - R -T- V
Matemaattinen oivaltaminen	Matemaattisten suhteiden, säännönmukaisuuksien tai ratkaisumallien oivaltaminen ja löytäminen tilanteissa, joissa tehtävän matemaattinen luonne ei ole eksplisiittisesti ilmaistu	H - P - R -T- V
Muut akateemiset taidot		
Luonnon- ja yhteiskunnalliset tieteet	Ympäristön ja siihen liittyvien ilmiöiden iän ja koulutuksen mukainen ymmärtäminen ja tulkitseminen	H - P - R -T- V
Kielten hallinta	Vieraiden kielten oppiminen ja hallinta	H - P - R -T- V
Taideaineet	Taiteellisen (musiikki, kuva- ja ilmaisutaiteet) ilmaisun ymmärtäminen, Itsensä ilmaiseminen kulttuurissa tavanomaisia taiteen muotoja hyödyntäen	H - P - R -T- V

Lähtötilanteen kuvaus	Miksi henkilön tilannetta kartoitetaan? (Keskeiset kysymykset)
	<ul style="list-style-type: none"> - hahmota tärkeysjärjestystä, akuutteja toimenpiteitä vaativat kysymykset ensin - mitkä kysymykset ovat sellaisia, joihin sinä pystyt tarjoamaan vastauksia
Yhteistyö	Ketkä osallistuvat arvioinnin toteuttamiseen
	<ul style="list-style-type: none"> - keitä tarvitaan tietojen hankinnassa - hahmottele työnjakoa arvioinnissa - mieti mitkä kysymyksistä ovat sellaisia, joihin vastaamiseen tarvitset muiden ammattilaisten asiantuntemusta - mieti myös huoltajien ja muiden lähiomaisten roolia arvioinnin toteuttamisessa

Tiedonhankintasuunnitelma	
Milloin	Mitä
	<ul style="list-style-type: none">- kokoa luettelo menetelmistä, joita tarvitset voidaksesi vastata sinun vastuullesi kuuluviin keskeisiin kysymyksiin- pidä kirjaa tehdyistä arvioinnin vaiheista (mitä on jo tehty, mitä tekemättä, mitä pitäisi vielä tehdä)- pidä kirjaa tarvittavista yhteydenotoista ja dokumenteista, joita tarvitset arvioinnin tekemiseen

Kehityshistoria	Keskeisiä tietoja henkilön varhaiskehityksestä, jotka on huomioitava päätöksenteossa ja arvioinnissa
	<ul style="list-style-type: none"> - sikiönkehitys, synnytys, varhainen vuorovaikutus - terveydentilan ja biologinen kehitys, sairaudet, vammat - varhainen kehitysympäristö ja sen muutokset - merkittävät tapahtumat ja muutokset elämäntilanteessa - sosiaalinen ja kielellis-kognitiivinen kehitys
Elämäntilanne	Perhe/Laajennettu perhe/ystäväpiiri/muut ympäristötekijät (lapsen kehitystä tukevat ja heikentävät tekijät)
	<ul style="list-style-type: none"> - henkilön tämänhetkinen perhe- ja sosiaalinen ympäristö - tuen ympäristö: koulu/työpaikka/hoitolaitos ja sen sosiaalinen ja muu ympäristö - taloudelliset ja muut elinolosuhteisiin liittyvät tekijät, jotka voivat vaikuttaa arviointiin, johtopäätöksiin tai toimenpiteisiin

Terveydentila	Arviointiin vaikuttavat terveydentilaan liittyvät tekijät (sairaudet, vammat, lääkitykset)
	<ul style="list-style-type: none"> - tekijät, jotka voivat vaikuttaa erilaisten arviointien suorittamiseen (esim. psykologisten testien tai koulussa pedagogisten arviointikokeiden tekeminen) - tekijät, jotka voivat vaikuttaa erilaisten arviointien tuloksiin ja tulkintaan - aiemmat tutkimukset, mitä, missä, milloin, keskeiset tulokset
Toimintaympäristö	Opiskeluun/työn tekemiseen liittyvät tekijät, jotka huomioitava arvioinnissa (henkilön toimintakykyä tukevat ja heikentävät ympäristötekijät)
	<ul style="list-style-type: none"> - alle kouluikäisten kohdalla esikouluun tai päiväkotiin liittyvät tekijät - kouluikäisellä koulu- ja oppimisympäristö - työikäisellä työpaikka/-yhteisö, työn vaatimukset - toteutetut tukitoimet, käytetyt resurssit ja niiden tuloksellisuus - olemassa olevat resurssit, tukitoimiin liittyvät mahdollisuudet

Oppilaitoksessa, työelämässä tapahtuvaan ja muuhun toimintaan liittyvät osaamisen, oppimisen ja taitojen alueet: puutteet ja vahvuusalueet

- 1) suoriutuminen yleisesti eri oppiaineissa/työtehtävissä
- 2) suoriutuminen ja toiminta koulun/työpaikan arjessa (oppitunnit, välitunnit, ruokailut, muut yhteiset tilanteet tai erilaiset työtehtävät)
- 3) koulun/työyhteisön sääntöjen ja tapojen hallinta ja niiden mukainen käytös
- 4) arjen erilaiset tilanteet
- 5) harrastaminen, erityisharjoittelu ja erityistaidot
- 6) toimintakyky koulun/työelämän ulkopuolisessa järjestetyssä kahdenkeskisessä tai ryhmätöinnässä (harrastukset, kerhot)
-

Tarkennukset niistä haitoista ja pulmista, jotka erityisesti herättävät huolestuneisuutta tai vaikuttavat ratkaisevasti henkilön toimintakyvyn puutteisiin

- kuvaa haittaa tai pulmaa tarkemmin tänne
- muista kuvata, mihin kaikkiin erilaisiin elämän toiminta-alueisiin ne vaikuttavat
- huomioi tässä sekä henkilöön itseensä että hänen sosiaaliseen ja fyysiseen ympäristöönsä liittyviä tekijöitä

Tarkennukset niistä taitojen osa-alueista ja voimavaroista, jotka erityisesti herättävät luottamusta tulevaan tai ylläpitävät/tukevat henkilön toimintakykyä

- kuvaa henkilön voimavaroja tarkemmin tänne
- kuvaa, miten voimavarat edesauttavat henkilön suoriutumista ja toimintakykyä
- huomioi tässä sekä henkilöön itseensä että hänen sosiaaliseen ja fyysiseen ympäristöönsä liittyviä tekijöitä

Kuntoutuksen ja muun tuen suunnitelmassa huomioitavat tekijät (tukevat / haittaavat)

- henkilöön itseensä liittyvät tekijät
- henkilön sosiaaliseen ja kotiympäristöön liittyvät tekijät
- henkilön hoitoon tai koulunkäyntiin liittyvät tekijät
- yhteiskunnalliset, juridiset ja yhteiskunnallisiin resursseihin liittyvät tekijät

Kuntoutuksen ja muun tuen toteutuksen suunnitelma		
Toiminto	Aloitus	Seuranta
<ul style="list-style-type: none"> - prioriteettalista: mitkä ovat henkilön toimintakyvyn turvaamisen kannalta keskeisimmät kysymykset ja toimenpiteet. Huomioi prioriteettilistassa: - 1) henkilön kuntoutukseen, hoitoon tai koulunkäyntiin liittyvät toimenpiteet, - 2) perheeseen sekä sosiaaliseen ympäristöön liittyvät toimenpiteet - 3) yhteiskunnalliset, juridiset ja yhteiskunnallisiin resursseihin liittyvät toimenpiteet (esim. sosiaalitoimi, kuntoutustuet, jne.) - Tee aikataulu toimenpiteille ja niiden toteutumisen seurannalle 	-	-

Tausta

Tämä lomake on tarkoitettu moniammatillisen työryhmän työntekijöille muistin tueksi ja työskentelyrungoksi arvioitaessa henkilön kognitiivista toimintakykyä. Kognitiivisella toimintakyvyllä tarkoitan sitä henkilön havainto-, ajattelu- ja toiminnallisten taitojen kokonaisuutta, jonka pohjalta hän muodostaa käsityksensä ja toimii sen hetkessä ympäristössään.

Käyttämässäni käsitteissä olen pyrkinyt hyödyntämään mahdollisimman laajasti WHO:n Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälisestä luokitusta (ICF-luokitus, WHO, 2001; suomennos Stakes 2009). Yksi ICF-luokituksen tavoitteista on toimia yli ammattiryhmien yleiskäsitteistönä arvioitaessa henkilöiden toimintakykyä ja sen rajoitteita. Tavoitteena on siis pyrkiä pois ammattispesifistä kielestä yleiskieleen, joka mahdollistaa yli ammattiryhmien käytävän keskustelun ja parantaa mahdollisuuksia ottaa myös lapsen perhe ja muut huoltajat mukaan keskusteluun.

ICF-mallin vahvuus on siinä, että se ottaa tarkastelussaan huomioon niin yksilön sisäiset tekijät, sosiaalisen vuorovaikutuksen sekä muut ympäristötekijät. Tässäkin lomakkeessa, jossa tarkastellaan yksilön kognitiivisia kykyjä ja taitoja, olisi huomioitava, että niiden *arviointi on aina sijoitettava siihen hetkeen, siihen ympäristöön ja siihen sosiaaliseen todellisuuteen, jossa kyseinen lapsi elää, pyrkii itseään toteuttamaan ja johon hän pyrkii osallistumaan.*

Lomakkeen sisällöt eivät vastaa suoraan ICF:n sisältöluokitusta. Kaikilta osin ICF-luokitus ei ole riittävän yksityiskohtainen tarkasteltaessa yksilön kognitiivisen toiminnan osa-alueita. Osan mielentointojen sisällöistä olen myös jättänyt tästä lomakkeesta pois (mm. tietoisuus- ja orientaatiotoiminnot). Lomakkeen sisällöt ja sisältövalinnat pohjautuvat omaan kliiniseen ja tietämykselliseen kokemukseeni sekä saamaani palautteeseen eri ammattiryhmiltä lomakkeen eriversioiden koekäytöstä (neuropsykologit, psykologit, erityisopettajat, maahanmuuttajalasten opettajat ja ohjaajat, luokan- ja ammattiopettajat, ammatillisten oppilaitosten erityisopettajat). Olen erittäin kiitollinen kaikille saamastani avusta ja palautteesta.

On tärkeää huomioida, että tämä työskentelyrunko ei ole arviointilomake, vaan työntekijöille tarkoitettu työpaperi, joka pyrkii tukemaan mahdollisimman laaja-alaisen kognitiivisen arvioinnin toteuttamista. Tätä työskentelyrunkoa kannattaa pitää eräänlaisena muistilistana ja rakenteena, joka auttaa mallittamaan henkilön kognitiivisten taitojen ja kykyjen arviointia.

Työpapereita ei ole tarkoitettu säilytettäväksi toiminnan päättymisen jälkeen. Jokaisen työntekijän tulee myös tätä lomaketta käyttäessään huolehtia yksilönsuojasta ja tietoturvasta.

Toivon, että tästä lomakkeesta on hyötyä lapsen arvioinnin ja hänen tukemisensa suunnittelussa.

Jyväskylässä 31.10.2016

Pekka Räsänen

Lyhyt ohjeistus

Lomake on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäiseen osaan on koottu avoimia kysymyksiä arviointiprosessiin orientoitumiseksi. Tämä sisältää a) arvioinnin kysymyksenasettelun ja siihen liittyvän työnjaon, b) lapsen taustan, kehityshistorian ja elämäntilanteen kartoituksen, ja c) terveydentilaan ja koulunkäyntiin liittyvät taustatiedot. Kohtien b) ja c) sisältöjä hahmotellessasi ja kootessasi pidä arvioinnin kysymykset aina mielessäsi. Kokoa sellaista tietoa, jolla uskot olevan merkitystä lapsen tilanteen, toiminnan tai tunnereaktioiden ymmärtämiselle ja eri lähteistä kerättyjen tietojen tulkinnoille.

Arvioinnin menetelmät, joihin päätelmäsi pohjaat, riippuvat ammattialastasi, kokemuksestasi ja mahdollisuuksistasi erilaisten arviointivälineiden käyttöön. Oppimis- tai arkitilanteen, ryhmä- tai luokkahuonekäyttötymisen observoinnit ja havainnot ovat yhtä arvokkaita tiedonlähteitä arvioinnille kuin erilaiset eri ammattiryhmien käyttämät mittarit tai testit.

On hyvä kirjata ylös, mihin tietolähteeseen tai menetelmään päätelmäsi nojaavat (kirjallinen tieto, havainnointi, keskustelu tai haastattelu, psykologinen testi tai pedagoginen arviointi). Kerää nämä menetelmätiedot Tiedonhankintasuunnitelma -kohtaan. Siinä voit myös pitää päiväkirjaa toteutuneista tiedonhankintatapahtumistasi.

Lomakkeen toinen osa sisältää tarkistuslistan. Arvioi lapsen suoriutumista erilaisista toiminnallisista ja taitohaasteista HPRTV-asteikolla, joka tulee sanoista Haitta- Pulma- Riski- Tavanomainen- Voimavara kuvastamaan kunkin sisältöalueen merkitystä lapsen toimintakyvyssä. HPR kuvastaa taitopuutteen merkitystä ja haitta-astetta, T sitä, että taitoalueella ei ole erityistä huomioitavaa ja V sitä, että kyseisen taidon avulla henkilö kykenee kompensoimaan muita taitopuutteitaan tai hän osoittaa tässä osa-alueellista tavanomaisesta poikkeavaa lahjakkuutta tai kyvykkyyttä.

V	Voimavara	Voimavara tarkoittaa, että kyseinen toimintakyvyn osa-alue on henkilöllä poikkeuksellisen vahva ja tavanomaisesta poikkeava. Taidon tai kyvyn avulla henkilö kykenee kompensoimaan muita taitopuutteitaan ja ylläpitämään toimintakykyään myös tilanteissa, jotka muutoin tuottaisivat hänelle vaikeuksia.
T	Tavanomainen	Henkilön toimintakyvyssä tai suorituksissa ei ole havaittavissa ikä- ja kehitystasoon nähden mitään erityistä tai tavanomaisesta poikkeavaa. Tavanomaisen suoriutumisen osa-alue on laaja kattaen myös keskitasoa heikompaa toimintakykyä, joka kuitenkin mahtuu tavanomaisen suoriutumisen vaihtelun sisälle. Tavanomaisella tarkoitetaan myös asioita, joissa ei ole havaittu mitään poikkeavaa tai huolestuttavaa.
R	Riski	Riskillä tarkoitetaan sitä, että toimintakyky tällä alueella on sen verran alentunut tai heikko, että se joissain tilanteissa saattaa heikentää henkilön toimintakykyä ja mahdollisuuksia osallistua. Riski syntyy siitä, että mikäli henkilön toimintakyky ei kehity iänmukaisesti, saattaa tämä jatkossa tuottaa huomattavia pulmia tai haittaa henkilön toimintakyvylle. Kouluoppimisessa riski tarkoittaa esimerkiksi satunnaista erityis- tai tukiopeutuksen tarvetta tai työelämässä satunnaista tukea tai työjärjestelyjä.
P	Pulma	Pulma tarkoittaa alentunutta toimintakykyä tai jatkuvaa haittaa henkilön toimintakyvylle, mutta ei vielä siinä määrin, että henkilö ei tämän johdosta voisi toimia tai osallistua. Pulma saattaa vaatia, että henkilölle täytyy antaa tukea, tai hänen toimintaympäristöön täytyy muuttaa, jotta hän kykenisi selviytymään tilanteista. Kouluoppimisessa pulmaa kuvastaa tavallisesti esimerkiksi henkilön tarvitsema tehostettu tuki oppimiselle tai pysyvät (kevennetyt) työjärjestelyt tai ohjaus työtehtävien hoidolle.
H	Haitta	Haitta tarkoittaa kokonaisvaltaista tai merkittävää heikkoutta, vaikeutta tai puutetta kyseisellä toimintoalueella alueella, jonka vuoksi henkilön toimintakyky ja mahdollisuudet osallistua ovat vakavasti alentuneet. Kouluoppimisessa haittaa kuvastaa tavallisesti esimerkiksi, että henkilön oppimäärää on yksilöllistetty ja hänet on siirretty erityiseen tukeen ja työelämässä tuettua ja erityistoimin organisoitua työskentelyä tai osittaista tai kokonaista työkyvyttömyyttä

Muista, että arviointi on aina suhteutettava henkilön ikätasoon sekä kehitysbiologisiin valmiuksiin.

Niissä kohdin, joissa arvioit toiminnossa tai taidossa niin merkittäviä puutteita, että se muodostaa henkilön toimintakyvylle haitan tai pulman, niin tarkenna kuvausta ”Lisätiedot” kohtaan ja kirjaa tarkempi kuvaus lomakkeen loppuun (toimintakyvyn puutteet / voimavarat).

Mikäli et omasta mielestäsi kykene tekemään mitään arviota, merkitse lisätietojen kohdalle kysymysmerkki muistutukseksi itsellesi siitä, että näillä kohdin tarvitaan moniammatillista yhteistyötä asian selvittämiseksi.

Lomakkeen kolmas osa on tietojen kokoamista varten. Merkitse tänne havaitsemasi puutteet ja vahvuudet lapsen kognitiivisessa toimintakyvyssä. Loppuun on jätetty tila, johon voit tehdä muistiinpanoja siitä, mitä kaikenlaisia asioita olisi huomioitava opetusta, erityisopetusta, opetuksellista kuntoutusta tai muuta tukea suunniteltaessa.

Kuntoutussuunnitelmaa miettiessäsi muista, että kaikkea ei yleensä voi tehdä kerralla. Siksi on pyrittävä priorisoimaan, laittamaan tärkeysjärjestykseen, asioita ja toimenpiteitä. Tärkeysjärjestystä miettiessäsi muista painottaa henkilön kokonaistoimintakykyä ja haitan pitkäaikaisvaikutuksia toimintakyvylle ja terveydelle.

Muista myös, että henkilön toimintakyvyn turvaamiseksi tehtävät toimenpiteet eivät kaikki ole suoraan häneen itseensä kohdistuvia, vaan useat toimenpiteet voivat kohdistua hänen sosiaaliseen tai fyysiseen ympäristöönsä.

Tähän kohtaan voit kirjata myös muistiin niitä tekijöitä, jotka tukevat erilaisten kuntoutusratkaisujen toteuttamista ja niitä tekijöitä, jotka estävät parhaan mahdollisen tuen toteuttamista. Näitä ovat myös yhteiskunnallisen palvelujärjestelmän resurssit (hoitolaitokset, terapeutit, koulujen tarjoamat tukitoimet) ja niiden rajallisuus tarjota riittävän intensiivisiä kuntoutuksellisia tukipalveluja. Kun kuntouttavien toimenpiteiden toteuttamisen mahdollistavat ja toteuttamista hankaloittavat tekijät on kirjattu muistiin, voidaan niistä keskustella ja löytää helpommin erilaisia ratkaisuja.

Toimenpiteitä suunniteltaessa on aina mietittävä niiden aloittamista, intensiteettiä sekä toteutumisen seuranta. Muista merkitä toteutussuunnitelmaan kuka tekee ja mitä tekee sekä sen, milloin toteutumista seurataan. Seuranta voi yhtä hyvin olla moniammatillisen ryhmään tapaaminen, puhe- linsoitto tai muu yhteydenotto kotiin kuin keskustelu henkilön itsensä kanssa.

Yksi suositeltava käytötapa on, että moniammatillisen ryhmän kaikki osanottajat toteuttavat henkilön kognitiivisen toimintakyvyn arviointia tätä samaa lomaketta hyödyntäen. Tällä tavoin saadaan eri näkökulmista samoihin sisältöihin arviointeja, jotka joko tukevat toisiaan tai rikastavat kuvaa henkilöstä ja hänen toimintaympäristöstään.